

MLADINSKI
SVET
SLOVENIJE
NATIONAL
YOUTH
COUNCIL
OF SLOVENIA

Oznaka: MSS-095-16

Programski dokument

PARTICIPACIJA MLADIH

■ **Uvod**

O MLADINSKIH POLITIKAH

V zadnjih nekaj letih je mladinska politika v Sloveniji prišla na družbeno-politični dnevni red in postaja vse pomembnejša in upoštevana. Od leta 2010 je opredeljena tudi v Zakonu o javnem interesu v mladinskem sektorju (ZJIMS),¹ in sicer kot: *»/.../ usklajen nabor ukrepov različnih sektorskih javnih politik z namenom spodbujanja in lajšanja integracije mladih v ekonomsko, kulturno in politično življenje skupnosti in ustreznih podpornih mehanizmov za razvoj mladinskega dela ter delovanja mladinskih organizacij, ki poteka v sodelovanju z avtonomnimi in demokratičnimi reprezentativnimi predstavniki mladinskih organizacij ter strokovnimi in drugimi organizacijami /.../«.*

Mladinski svet Slovenije (MSS), krovno združenje nacionalnih mladinskih organizacij in ključni partner v socialnem dialogu na področju mladine, si prizadeva za razvoj mladinskih politik in posledično izboljšanje položaja mladih. S tem namenom MSS pripravlja programske dokumente o različnih sektorskih politikah, s katerimi relevantne družbene akterje poziva k implementaciji predlaganih ukrepov. Na podlagi teh dokumentov – eden izmed njih je tudi ta programski dokument o participaciji mladih, se MSS srečuje s političnimi odločevalci, odziva na aktualna dogajanja, informira mlade in javnost ter izvaja druge ukrepe.

Ena od definicij mladine pravi, da je posameznik mlad, dokler ne doseže zelenih točk odraščanja (se odseli od staršev, si ustvari družino, dobi zaposlitev, zaključi šolanje ipd.) in zaživi neodvisno ter samostojno življenje. Mladinske politike pa so namenjene prav procesu ustrezne ureditve teh ključnih prehodov v življenju posameznikov, ki ga želimo v Mladinskem svetu Slovenije s programskimi dokumenti oblikovati po meri mladih.

PROGRAMSKI DOKUMENT »PARTICIPACIJA MLADIH«

Participacija mladih in ustvarjanje pogojev zanjo sta pomembna izziva današnjih demokratičnih družb in ključna pogoja za napredek družbe in njen trajnostni razvoj. Ker se dotika različnih področij, institucij in politik, participacije mladih ne moremo urejati na enem mestu. Pri tem gre namreč za principe delovanja družbe in njenih institucij, ki jih je težko spreminjati, zato je za doseganje participacije mladih na marsikaterem področju najprej potrebno osveščanje ciljnih javnosti.

Namen programskega dokumenta je opredeliti participacijo mladih in njena področja, utemeljiti njen pomen, izpostaviti problematike participacije mladih ter predlagati ukrepe za izboljšanje participacije in pogojev zanjo.

---

¹ *Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju (ZJIMS)*, Ur. l. RS št. 42/2010. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=97951> (19. 8. 2010).

DEFINICIJE IN RAZLAGE

Participacijo, o kateri govorimo v tem dokumentu, lahko na splošno opredelimo kot aktivno sodelovanje mladih pri sprejemanju odločitev o katerikoli zadevi (tudi širše v političnem prostoru), ki zadevajo oblikovanje družbe v kateri živimo. Participacija mladih se lahko odvija v različnih organizacijah oz. institucijah, projektnih ali neformalnih skupinah, pri čemer je treba posebej izpostaviti mladinske organizacije. Mladi se v odločanje lahko z različnimi oblikami organiziranosti vključujejo neposredno ali posredno. Neposredna in posredna participacija pa lahko potekata na lokalnem, nacionalnem in mednarodnem nivoju.

Za potrebe dokumenta posebej opredeljujemo naslednje:

(1) vrste participacije:

- **Participacija mladih pri javnem odločanju.** Področje vključuje udeležbo na volitvah in vse oblike vključevanja mladih v pripravo in izvajanje javnih politik na lokalnem, nacionalnem in mednarodnem nivoju, ki lahko poteka neposredno (mladi sodelujejo kot posamezniki) ali posredno – preko mladinskih organizacij idr. struktur. Pri tem lahko mladi uporabljajo različna sredstva oz. kanale; to so lahko različne oblike javnega izražanja mnenj, objave v množičnih medijih, peticije, forumi, javne tribune, protesti, sodelovanje v projektih, ki so namenjeni vzpostavljanju neposrednega dialoga med mladimi in političnimi odločevalci, pa tudi vključevanje v zakonodajni postopek z odzivanjem na predloge političnih odločevalcev ter sodelovanjem v javnih razpravah ipd. Pri tem ne smemo pozabiti, da je izrednega pomena tudi udeležba mladih na volitvah, tako v vlogi volivcev kot tudi v vlogi kandidatov za politične funkcije.

- **Participacija mladih v mladinskih organizacijah.** Mladi s svojim članstvom oz. sodelovanjem v mladinski organizaciji soodločajo o programu, aktivnostih, stališčih in drugih zadevah mladinske organizacije. Tako vključevanje je predvsem polje za učenje participacije, ki mlade uvaja v sodelovanje pri demokratičnem odločanju, zaradi česar se nato lažje in hitreje vključujejo v odločanje v drugih institucijah oz. na drugih področjih.

- **Participacija mladinskih organizacij idr. mladinskih struktur pri javnem odločanju.** Mladinske organizacije in predstavniška telesa mladih lahko sodelujejo pri javnem odločanju na različne načine. Eden od ključnih namenov mladinskih svetov je prav ta – mladinski sveti lokalnih skupnosti zastopajo mlade v razmerju do lokalnih odločevalcev, nacionalni mladinski svet pa v razmerju do nacionalnih odločevalcev. Na evropskem nivoju pa ima tako vlogo Evropski mladinski forum, ki sodeluje z institucijami Evropske unije, Sveta Evrope in Združenih narodov.

V okviru javnih institucij imamo različna telesa oz. organe, sestavljene iz predstavnikov mladih in predstavnikov oblasti, katerih namen je lahko medsebojno informiranje, posvetovanje in oblikovanje priporočil za javne politike, lahko pa tudi soodločanje o zadevah, ki se tičejo mladih. Na nacionalnem nivoju imamo npr. Svet

---

Vlade RS za mladino, ki služi izmenjavi informacij, posvetovanju in pripravi predlogov in priporočil za ministrstva na področjih, ki se tičejo mladih; poznamo pa tudi posebna telesa kot npr. Svet Vlade za študentska vprašanja, ki vladi pomaga pri odločanju o zadevah s področja študentske problematike in v katerem sodelujejo predstavniki študentskih svetov in Študentske organizacije Slovenije.

Podobna telesa imamo tudi ponekod na lokalnem nivoju. Lokalne skupnosti se večinoma poslužujejo mehanizmov odbora za mladino ali komisije za mladinska vprašanja v okviru občinskega sveta, v nekaterih primerih pa vlogo posvetovalnega telesa pri odločanju v lokalni skupnosti opravlja mladinski svet lokalne skupnosti.

Na mednarodnem nivoju poznamo tovrstna telesa v okviru strukture Sveta Evrope. T. i. Posvetovalni svet mladih sestavlja do 30 predstavnikov mladinskih organizacij in mrež, ki pripravljajo mnenja o aktualnih zadevah s področja mladih. Posvetovalni svet nato sodeluje v t. i. Mešanem svetu za mlade, ki združuje predstavnike mladinskih organizacij in mrež ter predstavnike vlad držav članic Sveta Evrope in ki odloča o prioritetah, ciljnih in proračunu za področje mladih.

- **Strukturirani dialog** je odprt, pregleden, dolgoročen, nenehen in sistematičen dialog med mladimi in nosilci oblasti na evropski, državni in lokalni ravni.² Strukturirani dialog se lahko odvija na pobudo nosilcev oblasti, mladih ali obojih.

- **Participacija mladih znotraj sistemov formalnega izobraževanja.** V osnovnih in srednjih šolah imamo nastavke za participacijo učencev v obliki t. i. razrednih ur in določanja predstavnikov razredov, ki naj bi nato sodelovali pri odločanju na višjem nivoju. Nekateri srednje šole imajo svoje demokratično organizirane dijaške skupnosti, ki s svojimi predstavniki sodelujejo v Dijaški organizaciji Slovenije.³ Ta pri nas deluje v okviru Študentske organizacije Slovenije.⁴ Na fakultetah in univerzah z namenom soodločanja delujejo študentski sveti, oboji delujejo kot organi fakultet oz. univerze, okvir za njihovo delovanje pa postavijo univerze.

---

² Tako je strukturiran dialog opredeljen v Zakonu o javnem interesu v mladinskem sektorju, le brez omenjanja mednarodne ravni.

³ Dijaška organizacija Slovenije (DOS) je demokratično organizirana stanovska organizacija dijakov v Republiki Sloveniji. DOS združuje vse slovenske dijakinje in dijake, ter zastopa njihove interese in se zavzema za njihovo uresničevanje.. Dostopno na: www.dijaska.org (19. 9. 2016).

⁴ Študentska organizacija Slovenije (ŠOS) je stanovska organizacija vseh slovenskih študentov in se kot taka zavzema za uresničevanje interesov več kot 100.000 študentov slovenskih fakultet, akademij, visokih in višjih strokovnih šol ter visokošolskih zavodov v tujini. Dostopno na: www.studentska-org.si (19. 9. 2016). Pri tem ne gre za participacijo študentov znotraj visokošolskih zavodov, pač pa za samostojno organiziranje. Na MSS-ju jih štejemo med mladinske strukture, ne pa tudi mladinske organizacije, ker študentske organizacije univerz nimajo prostovoljnega članstva. Del strukture ŠOS-a – študentske organizacije lokalnih skupnosti oz. študentske klube – pa štejemo med mladinske organizacije, saj so organizirani po Zakonu o društvih.

---

(2) oblike participacije:

V okviru javnega odločanja, znotraj izobraževalnih institucij ter tudi pri drugih vrstah sodelovanja mladih in odločevalcev lahko govorimo o različnih oblikah oz. **stopnjah participacije glede na vključenost mladih**⁵, in sicer:

1. **določanje in informiranje.** Odrasli mladim določijo neko vlogo v projektu, a jih obenem seznanijo z razlogi in načinom vpetosti v projekt in njihovo vlogo. Na tej stopnji lahko prvič govorimo o participaciji mladih.
2. **posvetovanje in informiranje.** Na tej stopnji si odrasli zamislijo in tudi vodijo projekt, mladi pa jim dajejo nasvete, pri čemer se zavedajo, kako bodo njihova mnenja upoštevana v odločitvah, ki jih sprejmejo odrasli.
3. **deljene odločitve v projektih odraslih.** Inicijativo za projekte ali programe podajo odrasli, odločevalski proces pa delijo z mladimi. Mladi morajo za vsako odločitev, pri kateri sodelujejo ali jo oblikujejo sami, vedeti, zakaj in kako bo uporabljena.
4. **mladi usmerjajo svoje projekte.** Na tej stopnji mladi podajo inicijativo za projekt ali program in ga sami tudi vodijo, odrasli pa jim služijo kot podpora, ko jo potrebujejo.
5. **deljene odločitve v projektih mladih.** Na tej stopnji so projekti ali programi ideja mladih, odločevalski proces pa je razdeljen med mladimi in odraslimi. Takšni projekti dajejo mladim moč, obenem pa jim omogočajo dostop do izkušenj in znanja starejših.

(3) akterje na področju participacije:

Mladi so mladostniki in mlade odrasle osebe obeh spolov, stari od 15. do vključno 29. leta.⁶

Mladinska organizacija je avtonomno, demokratično, prostovoljno združenje mladih, ki s svojim delovanjem mladim omogoča ustvarjanje načrtnih in nenačrtnih učnih izkušenj, oblikovanje in izražanje njihovih stališč ter izvajanje aktivnosti v skladu z njihovo interesno, kulturno, nazorsko ali politično usmeritvijo. Glede na nivo delovanja mladinske organizacije ločimo na nacionalne in lokalne.⁷

---

⁵ Povzeto in prilagojeno po modelu Rogerja Harta (vir: Beočanin, Tadej in ostali. 2010. Mladi in občina, sodelovanje generacij. Ljubljana, Ajdovščina: Mladinski svet Ljubljana, Mladinski svet Ajdovščina). Model vsebuje še tri stopnje na začetku lestvice (1. stopnja: manipulacija z mladimi, 2. stopnja: mladi kot okras, 3. stopnja: simbolno sodelovanje z mladimi), pri katerih še ne gre za participacijo oz. niso participatorne in zato njihov opis ni vključen v programski dokument.

⁶ *Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju* (ZJIMS), Ur. l. RS št. 42/2010. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=97951> (13. 9. 2011).

⁷ Mladinski svet Slovenije. 2010. Programski dokument Mladinskega sveta Slovenije Mladinsko organiziranje. Dostopno na: http://www.mss.si/datoteke/dokumenti/organiziranje_web.pdf (22.9.2016).

Mladinske organizacije so lahko samostojne pravne osebe ali pa delujejo samostojno znotraj večje nemladinske članske organizacije. Slednja oblika mladinske organizacije je pri nas razvita v okviru političnih strank (t. i. podmladki) ter v okviru drugih članskih organizacij (sindikati in društva, ki niso mladinski).

Mladinski svet je krovno združenje mladinskih organizacij, ki zastopa interese mladih in mladinskih organizacij. Mladinski svet lahko deluje na nivoju države (Mladinski svet Slovenije) ali na nivoju lokalne skupnosti – kot mladinski svet lokalne skupnosti. Mladinski sveti so ustanovljeni in delujejo po Zakonu o mladinskih svetih.⁸

Zakon med drugim nalaga predstavnikom oblasti, da pred določanjem predlogov predpisov, ki zadevajo mlade, o tem obveščajo mladinske svete; lokalne oblasti morajo obveščati mladinske svete lokalnih skupnosti, državne pa Mladinski svet Slovenije.⁹

Politični odločevalci so predstavniki javnih institucij z močjo odločanja, ki sodijo pod zakonodajno ali izvršno vejo oblasti, in lahko delujejo na lokalnem ali nacionalnem nivoju. Mednje tako sodijo župan, občinski svetniki in vodstveni delavci v občinskih strukturah ter poslanci Državnega zbora, člani vlade idr. nosilci vodstvenih funkcij v vladnih strukturah. Ko govorimo o **odločevalcih** nasploh, pa mednje poleg navedenih štejemo še nosilce vodstvenih funkcij v vseh ostalih javnih institucijah ter zasebnih institucijah, ki opravljajo dejavnosti javne službe.

---

⁸ Zakon o mladinskih svetih (ZMS), Ur. l. RS št. 70/2000. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200070&stevilka=3305> (22. 9. 2016).

⁹ [http://www.uradni-list.si/1/content?id=27085&part=u&highlight=zakon+o+mladinskih+svetih#!/Zakon-o-mladinskih-svetih-\(ZMS\)](http://www.uradni-list.si/1/content?id=27085&part=u&highlight=zakon+o+mladinskih+svetih#!/Zakon-o-mladinskih-svetih-(ZMS)) (22. 9. 2016).

■ Pomen participacije mladih

1. Participacija mladih izboljšuje uspešnost doseganja njihove avtonomije ter zvišuje kakovost upravljanja z družbo in življenja v njej.

Participacija posameznikov v življenju družbe je bistvenega pomena za razvoj demokracije, za katero je nujno, da se v odločanje vključuje čim več posameznikov, organizacij in družbenih skupin. Pri tem so mladi, ki postopoma prevzemajo vse več vlog in odgovornosti v življenju in se participacije šele učijo, še posebej pomembni. Participacija mladih v institucijah in procesih, ki posredno ali neposredno zadevajo njihovo življenje, služi vzpostavitvi okolja, v katerem lahko mladi **prevzemajo odgovornost tako za lastno prihodnost kot za prihodnost družbe**, kar odločilno prispeva k doseganju njihove avtonomije. Mlad posameznik, ki sodeluje pri oblikovanju takih odločitev, razvije občutek lastništva nad odločitvami, kar pozitivno vpliva na njegov odnos do sebe kot sposobnega in aktivnega bitja, posledično okrepi občutek odgovornosti za odločitve ter ga motivira za nadaljnje prispevanje k razvoju družbe. Participacija mladih tako zagotavlja tudi boljšo implementacijo in ustrežnejše odločitve, saj so mladi poleg tega, da sodelujejo pri sprejemanju odločitev, tudi najbolj deležni učinkov sprejetih odločitev.

Mladi morajo imeti besedo pri odločanju. Participacija mladih v institucijah in procesih služi vzpostavitvi okolja, v katerem lahko mladi prevzemajo odgovornost za lastno prihodnost in prihodnost družbe, kar prispeva k njihovem doseganju avtonomije.

Mladi morajo imeti besedo pri odločanju. Podpora participaciji in motivacija zanjo v mladih letih pomagata zagotavljati vključenost mladih v odločanje tudi v kasnejšem življenju in preprečevati njihovo odtujevanje¹⁰ ter tveganje socialne izključenosti. Oddaljenost od centrov moči, ekonomska šibkost in nenehno postavljanje v podrejen položaj lahko na drugi strani pri mladih povzročijo apatičnost, neodgovorno vedenje in nekonstruktivno odzivanje na aktualne razmere, kar ni naklonjeno niti osebnotnem razvoju mladih posameznikov niti družbi kot koristnici delovnih, učnih in razvojnih potencialov mladih. Ob tem je treba posebej poudariti pomen lokalne ravni, kjer so procesi družbenega odločanja manj kompleksni kot na višjih nivojih in kjer se sprejemajo nekatere manj zahtevne in konkretnejše odločitve. Lokalne in regionalne oblasti so mladim najbližje, zaradi česar ima izkušnja participacije na tej ravni značilen mobilizacijski potencial.¹¹

---

¹⁰ Povzeto po: European Youth Forum. 2006. Policy Paper on Social Inclusion through Youth Participation. Dostopno na: http://www.youthforum.org/images/stories/Documents/Employment_and_Social_Affairs/0070-06FINAL.pdf (22. 9. 2016).

¹¹ Kongres lokalnih in regionalnih skupnosti Evrope. 2003. Revidirana evropska listina o vključevanju mladih v lokalno in regionalno življenje. Dostopno na:

---

2. Participacija mladih krepi demokratičnost družbe.

S participacijo se mladi **učijo demokracije** oz. delovanja aktualnih političnih sistemov in pridobivajo veščine, potrebne za delovanje demokracije, kot so dogovarjanje, pogajanje, lobiranje ipd. Z lastno participacijo v procesih odločanja v otroštvu in zgodnji mladosti mladi pridobijo predstavo o tem, kako poteka javno (politično) odločanje in ga tako lažje razumejo. Participacija je tudi osnova za razvoj kompetenc in vrednot pri gradnji medčloveških odnosov, sodelovanja v skupnosti, medgeneracijskega sodelovanja, dialoga ter spoštovanja vladavine prava in človekovih pravic.

Za participacijo so zato **ključnega pomena mladinske organizacije**, ki so že po definiciji namenjene participaciji mladih in predstavljajo **učno polje**, na katerem mladi spoznavajo in uporabljajo demokratične procese odločanja. Prav tako pomembna je **participacija mladih v okviru formalnega izobraževalnega sistema** (že od osnovne šole naprej), saj se mladi soodločanju najučinkoviteje privadijo v okolju, v katerem neposredno delujejo in živijo.

3. Mladi s participacijo pridobivajo kompetence.

S participacijo se mladi učijo demokracije in pridobivajo različne kompetence. Participacija ima veliko pozitivnih učinkov. Je legitimna pot razvijanja znanja o socialnih zadevah in pridobivanja kompetenc, ki jih mladi brez aktivne udeležbe v družbi ne morejo usvojiti drugje, ter pridobivanja zanesljivih informacij za dejanja, ki lahko izboljšajo skupnost. Participacija mladim omogoči pridobitev znanj za kompetentno državljanstvo in jih pripravi na aktivno participacijo v družbi. mladi se razvijajo v odgovorne in avtonomne državljane, ki prevzemajo odgovornost za svoja dejanja ter se odzivajo na družbeno dogajanje. Participacija spodbuja socialni razvoj mladih, krepi sposobnost hitrega odzivanja na družbene procese in krepi organizacijske sposobnosti

4. Mladi imajo pravico do participacije.

Ustvarjanje pogojev za participacijo mladih je ključnega pomena za napredek družbe, saj poleg svojega intelektualnega vložka mladi prinašajo tudi edinstven pogled na odločitve. Pravico do participacije v pravnih dokumentih (npr. Splošna deklaracija človekovih pravic, ustave držav) opredeljuje več posameznih pravic, kot so npr. pravica do soupravljanja javnih zadev, svoboda mišljenja in izražanja, pravica do združevanja. Participacijo mladih je kot eno od štirih ključnih prioritet EU-ja na področju aktivnega državljanstva mladih utemeljila Bela knjiga o mladini iz l. 2001 in je bila poudarjena tudi v Strategiji EU za mlade 2010 – 2018. Kongres lokalnih in regionalnih skupnosti Evrope pa je v Listini o vključevanju mladih v lokalno in regionalno življenje posebej izpostavil pomen lokalnega in regionalnega nivoja participacije.

Ustvarjanje pogojev za participacijo mladih je ključnega pomena za napredek družbe, saj poleg svojega intelektualnega vložka mladi prinašajo tudi edinstven pogled na odločitve.

Polna in učinkovita participacija mladih v družbenem življenju in pri odločanju je ena od 10 prioritet Svetovnega akcijskega programa za mlade (2010), ki poudarja, da je ustvarjanje pogojev za participacijo mladih ključnega pomena za napredek družbe, saj ob svojem intelektualnem vložku mladi prinašajo tudi edinstven pogled na odločitve. Program posebej poudarja vlogo mladinskih organizacij pri razvoju veščin učinkovite participacije mladih.¹²

Tudi v Sloveniji se je na področju mladih participacija začela uveljavljati kot ena od prioritet; v Zakonu o javnem interesu v mladinskem sektorju (2010) je sodelovanje mladih pri upravljanju javnih zadev v družbi navedeno kot eno od devetih vsebinskih področij mladinskega sektorja. Konkretnější poudarek participaciji mladih pa dajeta Zakon o mladinskih svetih (2000), po katerem morajo odločevalci obveščati mladinske svete o sprejemanju predpisov, ki neposredno vplivajo na življenje in delo mladih, in ustanovitev Sveta Vlade za mladino – posvetovalnega telesa, ki Vladi nudi pomoč pri odločanju o zadevah s področja mladih in v katerem imajo predstavniki mladinskih struktur polovico (10) predstavnikov. Tudi nekatere lokalne skupnosti so se v zadnjem času začele zavedati pomena sodelovanja mladih v svojih strukturah in politikah. Zato so bili mladi ponekod povabljeni k sodelovanju v različnih komisijah, odborih ali podobnih telesih, ki se ukvarjajo s področji, povezanimi z mladimi.

¹² United Nations. 2010. The World Programme of Action for Youth. Dostopno na: <http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/wpay2010.pdf> (22. 9. 2016).

■ Ključne problematike na področju participacije mladih v Sloveniji

V primerjavi z drugimi zahodnoevropskimi demokracijami je v Sloveniji (konvencionalna politična) participacija mladih zelo šibka. Raziskavi Mladina 2010¹³ in Slovenska mladina 2013¹⁴ ugotavljata, da mlade (konvencionalna politična) participacija zanima manj kot njihove vrstnike v EU-ju in da imajo mladi pri nas izrazito negativen odnos do predstavnikov oblasti ter javnih politik. Participacija mladih v političnih strankah znaša 2 %, kar je pod povprečjem EU-ja. Mlade bolj zanimajo nekatere oblike t. i. nekonvencionalne¹⁵ politične participacije, in sicer protesti in različne oblike participacije na svetovnem spletu. Raziskava je pokazala tudi, da se je sicer 44,4 % študentov pripravljenih vključiti v akcije za družbene spremembe, kar je okoli 4 % manj kot l. 1995, in da se je 27 % študentov pripravljenih angažirati samo v akcijah za spremembo družbenega položaja mladih, kar je 10 % več kot l. 1995. Na splošno je zavedanje mladih o vplivu, ki ga imajo na družbene spremembe, v zadnjih dvajsetih letih močno naraslo, in sicer s 5 % leta 1985 na 40 % leta 2010. Zato je mladim potrebno zagotoviti več različnih kanalov, ki jim bodo omogočili večjo in aktivno participacijo pri družbenih spremembah in procesih odločanja.

Graf: Percipirana notranja politična kompetenca¹⁶

---

¹³ Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino. 2010. Mladina 2010, končno poročilo o rezultatih raziskave. Dostopno na: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/novice/Tiskovka/Mladina_2010_Koncno_porocilo.pdf (22. 9. 2016).

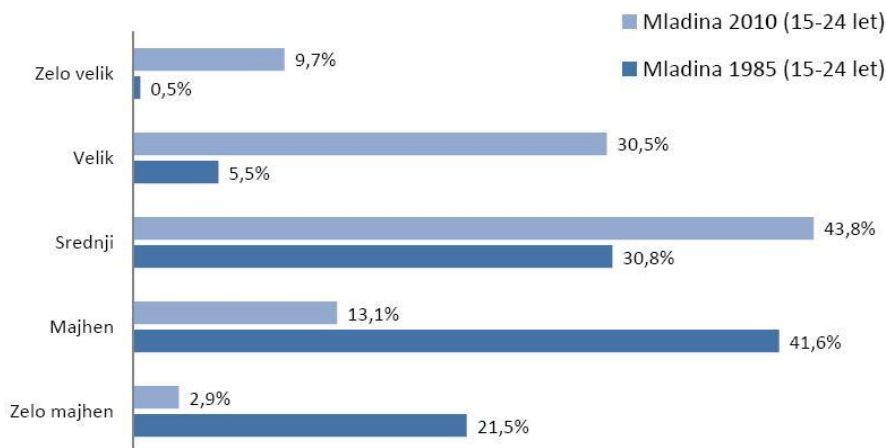
¹⁴ Friedrich-Ebert-Stiftung, Slovenska mladina 2013.

¹⁵ V akademskih sferah se uporablja izraz nekonvencionalna politična participacija za različne oblike protestov, zasedbe objektov, podpisovanje peticij, pisanje pisem bralcev ipd., med konvencionalno pa različne oblike vključevanja v odločanje preko zakonitih možnosti, tj. predvsem preko političnih strank, list in volitev.

¹⁶ Fištravec, Andrej. 2011. 25 let participacije slovenske mladine. Gradivo za konferenco. Nenavadna konferenca – Aktiven državljan: Slovenija po meri mladih, 10. november 2011. Maribor.

V Sloveniji je konvencionalna politična participacija mladih zelo šibka, vendar se je zavedanje mladih o vplivu, ki ga imajo na družbene spremembe v zadnjih dvajsetih letih povečalo s 5 % leta 1985 na 40 % leta 2010.

KAKO OCENJUJEŠ VPLIV MLADIH NA DRUŽBENE SPREMEMBE, KI SE BODO ZGODILE V VAŠI PRIHODNOSTI?

Civilnodružbena participacija oz. vključevanje mladih v prostovoljne dejavnosti, ki so v dobro skupnosti, je pri mladih v Sloveniji pogostejše od politične participacije, a vseeno ostaja v omejenem obsegu. Pri članstvu mladih v prostovoljskih organizacijah izrazito prevladujejo športna in rekreacijska društva (35,7 %), sledi izobraževanje in kultura (19,8%); delo z mladimi, kjer gre predvsem za mladinske organizacije, pa je na 3. mestu z 10,7 %. Posebej velja omeniti tudi nizko participacijo mladih v sindikatih – 6 %, kar je sicer v povprečju EU-ja, in v političnih strankah – 2 %, kar je pod povprečjem EU-ja.

V problematiki šibke participacije mladih je mogoče prepoznati:

- pomanjkanje motivacije za vse oblike participacije,
- družbeno nenaklonjenost opredeljevanju, ideologijam in nekaterim oblikam organiziranosti,
- glas mladih pri (javnem) odločanju ni upoštevan,

- šibko participacijo mladih na lokalnem nivoju,
- nezavedanje in slabo informiranost o možnostih participacije,
- nerazumevanje in nezavedanje odločevalcev o pomenu participacije mladih v mladinskih organizacijah,
- premalo participacije mladih v odločevalskih procesih v formalnem izobraževalnem sistemu.

Med ključne težave na področju participacije mladih sodita pomanjkanje motivacije za vse oblike participacije oz. apatičnost mladih ter družbena nenaklonjenost opredeljevanju, ideologijam in nekaterim oblikam organiziranosti.

Pomanjkanje motivacije za vse oblike participacije

oz. apatičnost mladih je ključna težava na področju participacije mladih. Vzroke za apatijo lahko najdemo v odnosu odločevalcev do participacije mladih (glej problematiko nezavedanja o pomenu participacije) in v značilnostih trenutnega življenjskega sloga mladih:

- mladi zaradi t. i. podaljšanega otroštva kasneje prevzamejo odgovornosti na vseh področjih življenja in postanejo samostojni;
- mladi so usmerjeni k hitrim in vidnim učinkom oz. spremembam, ki jih mnoge oblike participacije (npr. udeležba na volitvah, sodelovanje pri oblikovanju zakonodaje, pogajanja mladinskih organizacij z odločevalci) pogosto ne prinašajo;
- mladi oz. skupine mladih postajajo čedalje bolj odtujene in samozadostne ter ne vidijo priložnosti v povezovanju z drugimi;
- mladi so močno podvrženi potrošništvu in se raje odzivajo na dogajanje, kot da bi ga soustvarjali; podobno velja za mladinsko sfero: mladi so raje udeleženci že pripravljenih dogodkov, kot pa da bi sodelovali pri snovanju vsebine in odločanju.

Za takšno stanje niso odgovorni mladi kot taki, saj je njihov odnos do participacije odraz današnje družbe; k temu stanju pa bistveno prispeva tudi neupoštevanje mladih s strani odločevalcev in družbe nasploh.

Družbena nenaklonjenost opredeljevanju, ideologijam in nekaterim oblikam organiziranosti je prav tako pomembna ovira za participacijo mladih. Podajamo opredelitve nekaterih najpogostejših **predsodkov družbe** na tem področju, kot jih zaznavamo sami:

- Če je posameznik pripadnik določene organizacije ali gibanja, to pomeni, da se strinja z vsakim mnenjem in odločitvijo, ki jo sprejmejo njeni člani, da podpira vse (vidne) ljudi v svoji organizaciji v profesionalnem, političnem in zasebnem smislu, ter ga je zato mogoče presojati skozi katerakoli dejanja, mnenja in odločitve teh drugih ljudi.
- Če posameznik pripada določeni ideologiji ali jo podpira, deluje oz. hoče delovati v škodo vsem ostalim ideologijam.
- Če se posameznik vključuje v strankarsko življenje ali nekatere druge oblike organiziranosti, je to zaradi častihlepnosti in materialnih koristi.
- Konflikti oz. nasprotovanja, obenem pa tudi kompromisi, so nujno negativni.

Glas mladih pri (javnem) odločanju ni upoštevan.

Mladi se danes počutijo nevidne in neupoštevane, saj se od njih pričakuje le, da bodo sprejemali dane razmere, izkoriščali dane možnosti, se izobraževali itd., ne pa tudi vključevali v odločanje. Nemožnost vpliva na odločanje ter pokroviteljski odnos institucij pogosto znižujeta motivacijo mladih za participacijo. Participacija mladih oblastem marsikdaj ni v interesu, saj jo dojemajo kot oviro in ne kot prispevek za kvalitetnejše delo oblasti.

K neupoštevanju mladih morda prispeva tudi nizka udeležba mladih na volitvah, saj se zaradi nje politične stranke, liste in kandidati za položaje v svojih programih in predvolilnih programih manj obračajo na mlade kot ciljno publiko. Dober primer neučinkovite oblike participacije mladih na nacionalnem nivoju je Svet Vlade Republike Slovenije za mladino, ki ima kot skupni organ mladih in odločevalcev premalo politične moči, pokriva precej splošen nivo mladinskega področja in zato za obravnavo specifičnih vsebin ni primeren.

Lokalne skupnosti mladim ne ponujajo priložnosti, ki bi jih pritegnile k temu, da se po zaključenem izobraževanju, vrnejo v svoje lokalno okolje.

Manipulacija z mladimi je včasih lahko tudi prikrito orodje za doseganje ciljev nekaterih odločevalcev,

ki za pridobivanje podpore zavajajoče nagovarjajo mlade. Mladi takim dejanjem pogosto podležejo, ker nimajo pravega razumevanja vprašanja oz. problematike, in na volitvah ali referendumih nevede glasujejo proti njim koristnim spremembam ter odločitvam. Tako pripomorejo k sprejemanju (spremembam) zakonodaje, ki je zanje škodljiva.

Mladi se ne zavedajo različnih možnosti participacije in so o njih tudi slabo informirani.

Šibka participacija mladih na lokalnem nivoju je zaradi odločilnega pomena sodelovanja mladih na lokalnem nivoju še posebej problematična. Na lokalnem nivoju smo priča samovoljni odločevalcev oz. županov,

ki se v veliki meri po svoje odločajo o vključevanju mladih v odločanje. Mladinski sveti lokalnih skupnosti sicer obstajajo v nekaterih občinah, a mnogi med njimi ne sodelujejo z občinskimi oblastmi pri odločanju. Občinski odločevalci običajno ne izpolnjujejo niti določila Zakona o mladinskih svetih (6. Člen ZMS), ki jim nalaga obveščanje mladinskega sveta o sprejemanju predpisov, ki zadevajo mlade. Na šibko participacijo mladih vpliva tudi, da se velik del mladih izobražuje v univerzitetnih središčih izven kraja stalnega bivališča in so zato težko aktivni v lokalnem okolju, iz katerega prihajajo. Lokalne skupnosti pa mladim ne ponujajo priložnosti, ki bi jih pritegnile k vračanju v lokalno okolje.

Mladinske organizacije imajo šibko infrastrukturo in so kadrovsko podhranjene.

Nezavedanje in slaba informiranost o možnostih participacije sta prav tako ključni oviri za sodelovanje v mladinskih organizacijah in za participacijo mladih. Nezavedanje lahko v najširšem pomenu pripišemo državi in družbi, v kateri na nizko participacijo mladih še posebej vpliva nezavedanje s strani predstavnikov oblasti, staršev, pedagoških delavcev in celo mladinskih organizacij.

Do mladih ne pridejo niti informacije o samem obstoju mladinskih organizacij in drugih možnostih za participacijo, zato ne poznajo prednosti take participacije. Pomembno je izpostaviti, da so šole z mladinskim sektorjem slabo povezane, čeprav bi lahko s tako povezavo najlažje krepili zavest o pomenu in možnostih participacije mladih. Mladinske organizacije in njihovi voditelji se morajo najprej sami zavedati, da je njihova dejavnost učenje participacije in aktivnega državljanstva mladih, ter jo promovirati pri ciljnih javnostih.

Posebej moramo izpostaviti **nerazumevanje in nezavedanje odločevalcev o pomenu participacije mladih v mladinskih organizacijah** in njihovega pomena za razvoj demokracije in aktivnega državljanstva. Posledica tega je šibka finančna in druga podpora mladinskim organizacijam, ki imajo zato šibko infrastrukturo, so kadrovske podhranjene, imajo šibke mobilizacijske in promocijske sposobnosti ter nimajo dovolj možnosti za sodelovanje z odločevalci. Vse to se posledično odraža v nizki participaciji mladih in ustvarja začaran krog.

V formalnem izobraževalnem sistemu je premalo participacije mladih v odločevalskih procesih. V osnovnih in srednjih šolah sicer obstajajo nastavki za razvoj participacije pri delovanju skupnosti učencev oz. dijakov ter njihovih parlamentov, vendar ta sistem ni definiran v zakonodaji (skupnosti učencev so le omenjene), je premalo razvit oziroma prepuščen posameznim šolam. Participacija v študentskih svetih je bolj institucionalizirana (v aktivnih univerzah), vendar prav tako nizka in ne zagotavlja reprezentativnosti študentov.

Možnosti sooblikovanja izobraževalnih procesov in programov s strani učencev so zato šibke, izvajalci formalnega izobraževanja pa večinoma niso primerno usposobljeni za podporo participacije mladih. Zaradi slabe povezanosti med institucijami formalnega izobraževanja in nevladnim oz. mladinskim sektorjem ne prihaja do pretoka znanj o učenju za participacijo in o samem udeleževanju participacije. Otroški in dijaški parlamenti, ki obravnavajo aktualne družbene teme, so lahko koristni, vendar pri njih ne gre za soodločanje o zadevah, ki se dotikajo učencev, pač pa predvsem za razpravo in izražanje mnenj.

■ **Priporočila**

Pogoje za učenje in povečanje participacije mladih, kot so identificirani in opredeljeni v tem programskem dokumentu, je nujno potrebno izboljšati. V Mladinskem svetu Slovenije si v ta namen prizadevamo za implementacijo raznolikih ukrepov s strani države, formalnih izobraževalnih institucij in delodajalcev, ki so osrednji nosilci možnih sprememb na obravnavanem področju.

1. Za osvojitve znanj in kompetenc mladih za aktivno participacijo v družbi ter za spodbujanje kritičnega mišljenja mladih **morajo nosilci formalnega in neformalnega izobraževanja v pedagoški proces v večji meri vključiti metode neformalnega izobraževanja**. S pomočjo večje vključitve mladinskih delavcev v procese formalnega izobraževanja (prenos znanj in informacij o metodah ter vsebinah neformalnega izobraževanja) se morajo reformirati učne vsebine in metode učenja.
2. **Pristojni za področje izobraževanja morajo v šolske kurikule na vseh nivojih umestiti državljansko vzgojo v najširšem pomenu**. Izobraževanje in informiranje o javnih zadevah, ki je podano ne nepristranski način in prilagojeno potrebam učečih se mladih, mora postati del rednih izobraževalnih procesov.
3. **Osnovne in srednje šole morajo okrepiti participacijo mladih s spodbujanjem demokratičnih procesov v okviru skupnosti učencev oz. dijakov in njihovega sodelovanja pri odločanju o šolskih zadevah. Univerze morajo okrepiti participacijo študentov pri upravljanju visokošolskih zavodov ter izvajati kontinuirano informiranje o njihovih možnostih vplivanja na delovanje zavodov**.
4. **Politični odločevalci na lokalni, državni in mednarodni ravni morajo bistveno okrepiti strukturirani dialog** in poskrbeti, da proces strukturiranega dialoga ne bo samo enosmerno informiranje mladih, ampak da se bodo odločevalci odzivali in odgovarjali na pobude ter predloge mladih. Odločevalci morajo mlade vključevati v procese odločanja preko mladim prijaznih kanalov (e-participacija, družbena omrežja, idr.) in jih s povratno informacijo obveščati o učinkih njihove participacije.
5. **Država mora na nacionalni in lokalni ravni zagotovi ustrezne finančne, administrativne in infrastrukturne podpore mladinskim organizacijam** za kakovostno opravljanje njihovih nalog na področju participacije mladih.
6. **Država mora zagotoviti sistematično zbiranje in spremljanje podatkov o participaciji mladih**, opravljati raziskave o participaciji mladih in spremljati primere dobrih praks v tujini, kar bo podlaga za sprejemanje ukrepov na področju participacije mladih v Sloveniji.

-
7. **Mladinske organizacije morajo v večji meri skrbeti za povezovanje, mreženje in sodelovanje** med različnimi organizacijami civilne družbe ter si prizadevati za združevanje aktivnosti, ki zasledujejo isti cilj. **Sočasno morajo mladinske organizacije krepiti sinergijske učinke z že vzpostavljenimi strukturami**, ki omogočajo sodelovanje mladih pri oblikovanju politik (npr. Svet Vlade za mladino na nacionalni ravni, lokalni odbori na lokalnih ravneh, otroški parlament, ipd).
  8. Mladinske organizacije morajo v sodelovanju s strokovnjaki prepoznati najprimernejše pristope za vključevanje mladih v procese odločanja.
  9. **Mladinske organizacije morajo zagotavljati kakovost procesov participacije v svojih vrstah**. Poskrbeti morajo za čim večjo vključenost vseh svojih članov v odločanje in delovati čim bolj transparentno. Predstavniki mladinskih organizacij, ki zastopajo in predstavljajo interese mladih v različnih okoljih in strukturah, morajo člane mladinske organizacije redno informirati o svojem delu.
  10. **Mladinske organizacije morajo mlade preko mladim prijaznih kanalov (interaktivne vsebine ipd.) informirati o političnem sistemu**, njegovem delovanju in njegovih predstavnikih ter oblikovati model usposabljanj za opolnomočenje mladih za politično participacijo.
  11. **Politične stranke morajo v svoje programe prioriteto uvesti področja, ki naslavlja mlade in mladim omogočiti aktivno vključevanje v notranje procese odločanja** (npr. okrepljena vloga podmladka stranke, »mladinske kvote« pri volitvah v organe strank, poglobljena razprava o mladinskih temah, vzpostavitev strukturiranega dialoga med mladimi in starejšimi člani stranke, vključevanje mladih v ožji volilni štab,...).
  12. **Država mora zagotoviti sodelovanje mladih pri oblikovanju vseh javnih politik**, z vključitvijo mladih v telesa za pripravo predpisov in v strukture, ki posredno ali neposredno vplivajo na položaj mladih (sveti zavodov, ZPIZ, ESS, ZZZS,...).
  13. Država mora v odločevalskih procesih odstraniti vse možne ovire, ki omejujejo ali preprečujejo aktivno participacijo mladih in omogočiti, da se zakonodaja sprejema po postopkih, ki v največji meri vključujejo širšo javnost.
  14. Država mora zagotoviti sredstva za programe civilno družbenih organizacij in raziskovalnih organizacij za sprotno spremljanje realiziranih volilnih obljub političnih strank in politikov.
  15. **Država mora razmisliti o spremembah volilnega sistema in ostalih relevantnih procesov (npr. financiranje političnih strank), ki bodo omogočili večjo izvoljivost mladih kandidatov in večji vpliv mladih na volilni rezultat** (npr. »mladinske kvote« na volitvah, sprememba

---

volilnega sistema v smeri, ki bo omogočal večji vpliv na izvoljivost določenega kandidata, uvedba e-volitev, znižanje starostne meje za pridobitev volilne pravice).

16. **Občine morajo v večji meri izpolnjevati določila Zakona o mladinskih svetih** (6. člen ZMS), ki jim nalaga obveščanje mladinskega sveta o sprejemanju predpisov, ki zadevajo mlade. Z različnimi pristopi morajo občine spodbujati aktivno participacijo na lokalni ravni ter v večji meri v procese odločanja vključevati MSLS-je.

■ **Zaključek**

Celostna ureditev politike participacije mladih v Sloveniji je nujno potreben korak k doseganju avtonomije mladih in njihovi aktivni participaciji v družbi ter posledično k zagotavljanju trajnostnega družbenega razvoja.

Mladi so pogosto najbolj prezrt del družbe, za katerega po mnenju mnogih ni treba uvajati posebnih ukrepov. Tako razmišljanje pa zaradi pomembnosti življenjskih prehodov, ki jih posameznik opravi v obdobju mladosti, ni pravilno. Če si torej želimo zdravo, skladno in povezano družbo, ki bo nudila perspektivno prihodnost in v kateri bodo ljudje z veseljem ter produktivno živeli, moramo ustrezno poskrbeti prav za mlade – skupaj z mladimi.

V Mladinskem svetu Slovenije si pri tem prizadevamo za sodelovanje vseh družbenih akterjev, ki lahko kakorkoli prispevajo k izboljšanju obstoječih okoliščin in pogojev. Prizadevamo si za razvoj dolgoročne in usklajene politike, ki bo ustrezala potrebam mladih, jim omogočila uspešno integracijo na trg dela ter jih motivirala k vseživljenjskemu učenju. Tako lahko namreč pomembno vplivamo na kakovost življenja v Sloveniji in prihodnost naše družbe.